

Läkemedelsinformation för sjuksköterskor på särskilt boende och i hemsjukvård

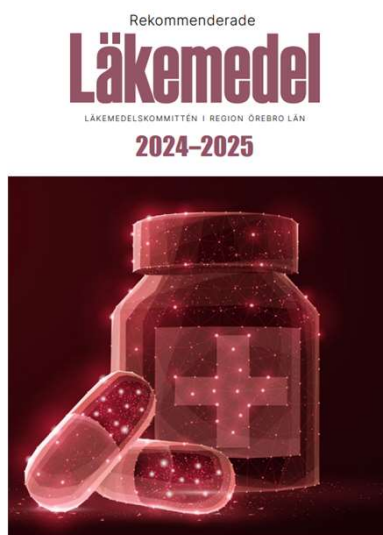
Läkemedelscentrum Region Örebro län
maj 2024

Frågor kan mailas till
maria.calles@regionorebrolan.se

Frågor kan mailas till
maria.calles@regionorebrolan.se

- Nyreviderad bok Rekommenderade Läkemedel 2024-2025
- Vätskebrist och läkemedel
- Insulinordinationer
- Otydliga läkemedelslistor
- Behandling av atopisk dermatit
 - Kortisonbehandling
 - Calcineurinhämmare
- Information om uppdaterad riktlinje för förskrivning av receptfria läkemedel
- Praktisk genomgång av några inhalatorer som används vid astma och/eller KOL
- Äldre och läkemedel - "röda kortet"

Nyreviderad bok - Rekommenderade Läkemedel

- Finns även digitalt på webben *Rekommenderade läkemedel • Vårdgivare Region Örebro län (regionorebrolan.se)*.
- Boken innehåller läkemedelsrekommendationer för de vanligaste sjukdomarna (dvs "läkemedel som förskrivs av många till många").
- Två nya kapitel är Kronisk njursvikt och Obesitas.

Vätskebrist och läkemedel

- När en patient blir dehydrerad på grund av kortare episod med **diarré, kräkningar, feber, dåligt vätskeintag** eller **värmebölja** bör läkemedelsbehandlingen ses över.
- Tecken på vätskebrist kan vara **förhöjd kroppstemperatur, puls och andningsfrekvens, yrsel och onormal trötthet. Muntorrhet och minskade urinnmängder** kan också vara tecken på vätskebrist.

Läkemedel att se över

- Här följer en lista på vanliga läkemedel där man bör göra **ett kort uppehåll** respektive **behålla behandlingen** tills den aktuella situationen är stabiliserad. Listorna visar exempel och är inte heltäckande.
- Rekommendationerna ersätter inte en individuell bedömning av patientens sammantagna läkemedelsbehandling.
- **Att ta ställning till paus/utsättning av läkemedel är en läkaruppgift. Kontakta läkare så snart som möjligt om du inser att patienten är uttorkad och har läkemedel som kan vara problematiska.**

Vätskebrist och läkemedel

Exempel på läkemedel där uppehåll i regel bör göras

Läkemedel för hjärta och kärl samt njursjukdomar

- SGLT2-hämmare **Forxiga, Jardiance**
- Digitalisglykosid **Digoxin**
- Alfablockerare **Alfuzosin**
- Diuretika **Furix, Lasix**
- Aldosteronantagonister **Spironolakton**
- ACE-hämmare **Enalapril, Ramipril**
- Angiotensinreceptorblockerare **Kandesartan, Losartan**

Vätskebrist och läkemedel

Exempel på läkemedel där uppehåll i regel bör göras

Diabetesläkemedel

- **Metformin**
- SGLT2-hämmare **Forxiga, Jardiance**

Antiinflammatoriska smärtstillande läkemedel

- COX-hämmare **Naproxen, Ibuprofen**
- Giktmedel **Kolkicin**

Psykofarmaka

- **Litium**

Vätskebrist och läkemedel

Exempel på läkemedel där uppehåll i regel inte bör göras

Antikoagulantia - Dosen kan behöva ändras

- NOAK **Eliquis**
- **Waran**
- Hepariner **Fragmin**

Trombocythämmare - **Trombyl**

Betablockare - Dosen kan behöva minskas

- **Bisoprolol, Metoprolol**

Perorala kortikosteroider - Dosen kan behöva ökas

- **Prednisolon, Betapred**

Vätskebrist och läkemedel

Exempel på läkemedel där uppehåll i regel inte bör göras

Sköldkörtelhormoner

- Levaxin

Insuliner - Dosen kan behöva ändras. Mät blodsockret ofta!

Antiepileptika - Dosen kan behöva ändras - smalt terapeutiskt intervall.

- Tegretol Retard, Lamictal, Keppra, Trileptal, Ergenyl Retard

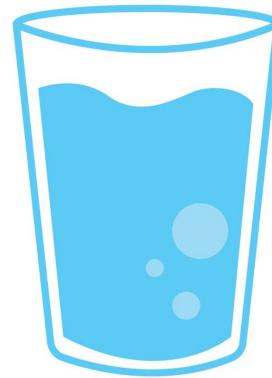
Parkinsonläkemedel

- Madopark, Sinemet

Vätskeregistrering

- När?
 - Intorkning
 - Uttalad njursvikt
 - Hyperglykemi
- Hur?
- Annat att tänka på i dessa lägen..?
 - **Läkemedel som bör pausas?**
 - **Tätare blodsockerkontroller?**
 - **Blodtryck/puls/blodprov?**

Insulinordinationer

Ordinationen (antal E = enheter) skall i regel stå på receptet!

Vid hypoglykemi:

- Mycket viktigt att skilja på **långverkande - medellångverkande - kortverkande** i situationer med lågt blodsocker.
- Vi hypoglykemi – kom överens med doktor om **intervall** för blodsockerkontroll.

Vid dehydrering:

- Även vid dehydrering behöver kroppen insulin.
- Högt blodsocker försämrar dehydreringen!
- Åtgärd: **vätska, täta blodsockerkontroller**

Våra vanligaste insuliner

	Kortverkande	NPH+mix	Långverkande	Extra långverkande
Effekt	3h	15h	24h	3 dygn
	NovoRapid Humalog Lispro Sanofi Aspart Sanofi Apidra Fiasp	Humulin NPH Insulatard NovoMix 30 Humalog mix 25/50	Abasaglar Toujeo Lantus Levemir	Tresiba

Otydliga läkemedelslistor efter utskrivning

Who you gonna call..?

- ... utskrivande klinik!
- ... hur ska det gå till?

Atopisk dermatit - Uppdaterad behandlingsrekommendation från Läkemedelsverket

- Atopisk dermatit är en folksjukdom som drabbar omkring vart fjärde barn och var tionde vuxen.
- Bristande följsamhet är en vanlig orsak till behandlingssvikt.

Mjukgörande kräm

- Grundläggande för alla patienter med atopisk dermatit är mjukgörande behandling för att **skydda och stärka hudens barriärfunktion**.
- Mjukgörande behandling **minskar mängden kortikosteroider** som behövs för att kontrollera patientens eksem och förlänger tiden till försämring av sjukdomen.
- Mjukgörare bör användas **en till två gånger dagligen**, även på eksemfri hud.
- Mjukgörare **kan inte överanvändas**, "tillvänjning" av huden sker inte.

Kortisonkrämer

- Lokala kortikosteroider har **antiinflammatorisk och klådstillande effekt** och utgör basen i behandlingen av atopisk dermatit (tillsammans med mjukgörande krämer).
- **De delas in efter styrka:** svaga (grupp I), medelstarka (grupp II) och starka (grupp III). Styrkan saknar helt koppling till koncentrationsangivelser på förpackningen.
- **Starka kortikosteroider** ska alltid användas med **försiktighet vid behandling på tunnare hudpartier** såsom i ansikte, armhålor, ljumskar, andra hudveck samt i underlivet.

Kortisonkrämer- forts

- **Trappa ut** kortisonbehandlingen efter läkning, underhållsbehandling i flera veckor.
- All **smörjning bör ske med lätt hand** eftersom gnuggning av huden kan ge upphov till klåda och eksemförsämring.
- Det **föreligger ofta en underbehandling** eftersom både barn och vuxna använder för lite av den ordinerade glukokortikoiden. Detta kan motverkas genom att använda **Fingertoppsbegreppet**.

Begreppet fingertoppsenhet

- Om kräm läggs på pekfingret, från fingertoppen till ytter-leden, motsvarar mängden knappt ett halvt gram, en så kallad fingertoppsenhet.
- Till en vuxen person går det åt **tre fingertoppsenheter** (1,5 g) kortisonkräm för att behandla en arm.

Calcineurinhämmare

- Ger inte hudförtunning som kortisonkrämer kan göra, särskilt bra för ögonlock och ansikte.
- Smörjes **2 gånger dagligen** till läkning.
- Efter läkning kan underhållsbehandling med 2 smörjningar per vecka ges tills vidare.
- Under sommarmånaderna (maj-augusti) rekommenderas istället grupp I-steroid.

Rekommendation gällande förskrivning av receptfria läkemedel

- Uppdaterad rekommendation – se LMC's hemsida
- Gäller för alla oberoende av ålder
- Syfte:

- Undvika vårdkontakter som orsakas endast av receptförskrivning
- Tydliggöra vilka tillstånd som ej innefattas av läkemedelsförmånen

Rekommendation gällande förskrivning av receptfria läkemedel

Patienten hänvisas till apoteket för receptfri behandling vid:

1. **Tillstånd som beräknas gå över på 2-3 mån**, exempelvis kortvariga smärttillstånd, tillfälliga dyspeptiska besvär och tillfälliga förstoppningsbesvär.
2. Behandling med receptfria produkter gäller även vid vissa tillstånd som beräknas sträcka sig över en **längre period än 2–3 månader**, t ex torr hud, torra ögon **utan bakomliggande sjukdom**.
3. För **pollenallergi** rekommenderas egenvård med receptfri medicinering under hela pollensäsongen **om effekten är tillfredställande**. (Hos barn under 2 år är pollenallergi inte så vanligt, varför besvären kan behöva bedömas av läkare för rätt diagnos.)*

Undantag:

- Svårare eksem, psoriasis, komplicerad hudsjukdom med större utbredning, allergi av annat slag än pollenallergi.
- Tårsubstitut vid keratokonjungitvitis sicca, torrhet sekundär till systemsjukdom eller kronisk ögonsjukdom och vid korneal sjukdom.

*Om medicineringen mot allergi är en del av astmabehandling så kan vi skriva recept. Detta för att minska risken vid försämring. Gäller nasala steroider samt antihistaminer

Region Örebro län

Praktisk genomgång av några inhalatorer som används vid astma och/eller KOL

- Rätt hantering vid frammatning och inhalation viktigt.
- Olika hantering gäller för olika inhalatorer (skakas, förvaras fuktfritt, kraftig eller långsam inandning).
- Det finns **sprayinhalatorer** och **pulverinhalatorer** :
- **Sprayinhalatorer** innehåller ofta drivgas och man kan använda en spacer när man inhalerar. Exempel på sprayer är Innovair spray, Ventoline spray, Trimbrow spray.
- **Pulverinhalatorer** innehåller pulver som patienten drar ner i lungorna med hjälp av inandningsluften. Exempel på pulverinhalatorer är Bricanyl Turbuhaler, Duoresp Spiromax, Braltus Zondainhalator, Trelegy Ellipta, Bufomix Easyhaler.

Sprayinhalatorer

- Det finns många typer av sprayinhalatorer, men generellt kan sägas att de **hanteras på ganska liknande** sätt (undantaget är inhalatorn Respimat som skiljer sig i användningssätt).
- En del ska skakas före, andra inte. Vårt råd **skaka alltid!**
- Om patienten har en spacer sprayas en dos in i spacern varpå patienten har flera andetag på sig att inhalera läkemedlet.
- **Alla spacers passar** till alla vanliga sprayinhalatorer.

Praktisk genomgång av en sprayinhalator

Instruktionsvideos finns på Medicininstruktioner.se, Janusinfo samt till viss del i FASS.se.

För **sprayinhalation med spacer** se gärna:

<https://www.medicininstruktioner.se/medidyne/optichamber/>

Mask till spacern behövs oftast inte och kan göra att en mindre del av läkemedlet når patientens lungor

Pulverinhalatorer

- Pulverinhalatorer finns i många olika modeller och det kan skilja väldigt mycket hur de ska hanteras.
- Generellt kan sägas att pulverinhalatorer **kräver en bättre lungkapacitet** eftersom det är **kraften i inandningen frigör en dos läkemedel från inhalatorn** och som får läkemedelspartiklarna att komma ner i lungorna och inte stanna kvar i munhålan.

Praktisk genomgång av tre typer av pulverinhalatorer

För inhalation med **Bricanyl Turbuhaler** se:

<https://www.medicininstruktioner.se/astrazeneca/bricanyl/>

För inhalation med **Trelegy Ellipta** se:

<https://www.medicininstruktioner.se/gsk/trelegy/>

För inhalation med **Ultibro Breezhaler** se:

<https://www.medicininstruktioner.se/novartis/ultibro/>

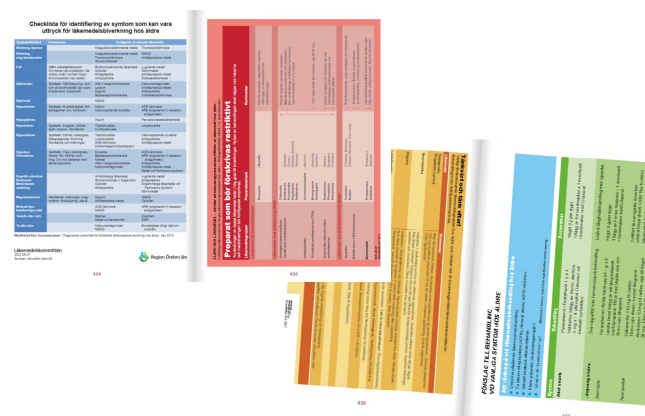
Annat som är bra att tänka på med inhalatorer

- Efter inhalation av en kortikosteroid (t ex Duoresp Spiromax) bör patienten skölja munnen för att minska risken för att få svampinfektion på tungan.

Äldre och läkemedel - Preparat som bör förskrivas restriktivt

- ”Röda kortet” finns som bilaga i Rekommenderade Läkemedel
- Även gult och grönt kort finns

ÄLDRE OCH LÄKEMEDEL – ett stöd att minska ogynnsamma effekter av läkemedel hos äldre.
 Fettlösliga läkemedel har längre elimineringshastighet hos äldre – förlängd/förstärkt effekt, t ex psykofarmaka.

Preparat som bör förskrivas restriktivt

Användningen av dessa läkemedel leder i hög grad till biverkningar. Nyttan av behandlingen skall vägas mot riskerna och medicineringen bör fortlöpande omprövas.

Läkemedelsgrupper	Preparatexempel	Kommentar
Långverkande bensodiazepiner		
	Diazepam (Stesolid)	↑ Risk för beroende, dagtrötthet, kognitiva störningar, muskelsvaghet och balansstörningar.
Läkemedel med antikolinerg effekt		
Urologiskt spasmolytikum /medel mot urininkontinens	Tolterodin Darifenacin (Emselex) Fesoterodin (Toviaz) Oxybutynin (Ditropan, Kentera) Solifenacin (Vesicare)	↑ Risk för kognitiv påverkan, konfusion, urinretention muntorrhet och obstipation. Den antikolinerga (bi)effekten kan komma med fördröjning om 2-3 veckor.
Antipsykotika	Levomepromazine (Nozinan)	
Tricykliska antidepressiva (TCA)	Klomipramin (Anafranil) Amitriptylin (Saroten)	↑ TCA i låga doser kan fungera, upp till 30 mg.
Anxiolytika inklusive äldre antihistaminer	Hydroxyzine (Atarax) Prometazin (Lergigan) Alimemazin (Theralen)	↑ Atarax, Lergigan och Theralen har alla antikolinerga, antihistaminerga och neuroleptika effekter.
Läkemedel vid smärta/sömnsvårigheter		
Opioider	Tramadol (Tradolan, Nobligan) Kodein (Citodon, Panocod, Treo comp)	↓ Risk för beroende, yrsel, konfusion och illamående.
NSAID (även COX-2-hämmare)		↑ Endast kort kur. Beakta ulcusanamnes. ↓ Ej till hjärtsvikts- och/eller njursviktspatienter.
Sömnmedel	Propiomazin (Propavan) Zolpidem (Stilnoct)	↑ Viss antikolinerg effekt samt risk för restless legs. ↓ Hög risk för nattlig konfusion. Risk för beroende.

Tack!

Frågor kan mailas till
maria.calles@regionorebrolan.se